

УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

О.В. ДИМЧЕНКО, д-р екон. наук

*Харківська національна академія міського господарства
вул. Революції, 12, м. Харків, 61002, Україна*

О.Ф.КОЗИР, ст. викладач

*Управління Державного казначейства у Київському районі м. Харкова
вул. Артема, буд. 44а, м. Харків, 61002, Україна
dymchenko@yahoo.com*

Нестабільність дохідної бази місцевих бюджетів, відсутність адекватного часу і умов механізму міжрегіонального перерозподілу державних доходів, значні розходження в рівнях економічного розвитку регіонів і умовах життя населення, потенційно можуть привести до соціальних конфліктів і політичної нестабільності, а також до нерівнозначності умов розвитку. Для зниження рівня напруженості в суспільстві і поліпшення в цілому економічної ситуації у світовій і вітчизняній практиці в умовах зміцнення позицій інституту самоврядування, бюджетний процес на даному етапі переважно використовує механізм прямих бюджетних трансфертів. Хоча економічні й організаційні основи його недосконалі і застаріли.

Важливе місце в бюджетному механізмі належить методам розрахунку і розподілу фінансової допомоги. У світовій практиці, як показують наші дослідження, а також результати робіт ряду авторів Слухай С. В., Кронвел Ф., Шредер Л., застосовуються в основному наступні методи (табл. 1): розподіл трансфертів пропорційно фінансовому потенціалу (доходам) територій; розрахунок фінансової допомоги відповідно до багатofакторної формули; розподіл шляхом компенсації фактичних видатків місцевих бюджетів; розрахунок за схемою: задана частина річного бюджету регіону. Аналіз показує, що в більшості країн світу перевага віддається методам розрахунку розподілу фінансової допомоги, заснованим на базі багатofакторної формули, оскільки вони найбільше оперативні й об'єктивно оцінюють потреби бюджетів нижчестоящого рівня в централізованій підтримці. Майже у всіх країнах, виключення становлять Франція і Швеція, перегляд структури формули й уточнення вагових коефіцієнтів її параметрів відбувається щорічно. В Україні вперше було застосовано формульний підхід у 2001 р., з того часу обсяг дотацій вирівнювання з державного бюджету (T_i), визначається за загальним фондом бюджету адміністративно-територіальної одиниці як різниця між розрахунковим обсягом видатків (V_i) та прогнозним обсягом доходів, що акумулюються на її території (D_i), за єдиним типом формули:

$$T_i = V_i - D_i \quad (1)$$

В Україні місцеві бюджети перебувають у стадії еволюції. У 1990 р. уперше виникло таке поняття, як бюджети місцевого самоврядування. Тепер система

місцевих бюджетів України (за даними Міністерства фінансів України на 01.01.2012р.) включає республіканський бюджет

Таблиця Методи розподілу бюджетних дотацій

Країна	Методи розподілу	Країна	Методи розподілу
ФРН	Частина річного бюджету – у розмірі сум, необхідних для доведення дохідної бази до середнього рівня, фіксовані суми	Франція	Формула, компенсація (відповідно до фактичного розміру витрат), компенсація частини витрат на капіталовкладення
Росія	Частина річного бюджету, формула	Латвія	Формула
Польща	Формула	Литва	Частина річного бюджету
Швеція	Формула	Україна	Частина річного бюджету з 2001 р. – Формула

Автономної Республіки Крим, 24 обласних бюджетів, міські бюджети Києва і Севастополя, 442 міські бюджети міст обласного та районного значення, 448 районних бюджетів, 104 районних бюджетів (у містах), 787 бюджетів селищних рад і 10,1 тис. бюджетів сільських рад. Після прийняття Закону України «Про місцеве самоврядування» з'явилися додаткові можливості розвитку міст на базі впровадження принципів регіонального самоврядування. Значним здобутком нашого реформаційного процесу можна вважати прийняття Бюджетного кодексу, яким було відкрито шлях до суттєвого підвищення ефективності реформування бюджетної системи.

Як продовження започаткованої тенденції, з 1 січня 2011 року діє нова нормативна база розподілу міжбюджетних трансфертів. Постановою Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. № 1149 «Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів» скасована Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2001 року № 1195 «Про затвердження Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами». Втратили чинність також постанови Кабінету Міністрів, якими вносились зміни до згаданої «Формули розподілу...». Отже від 1 січня 2011 року міжбюджетні трансферти врегульовуються двома «Формулами...». Перша з них визначає трансферти між державним і місцевими бюджетами, друга – між місцевими бюджетами різного рівня.

Але практика регулювання міжбюджетних відносин потребує додаткових рішень. Аналіз пропозицій щодо внесення змін до «Формули розподілу...» підтверджує:

- необхідність вдосконалення порядку визначення фінансових нормативів бюджетної забезпеченості видатків за напрямками в розрахунку на одного жителя;

- неефективність механізму здійснення поточного контролю органами Державного казначейства за проведенням субвенцій, який задекларовано у Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів, (Постанова КМУ 15.12.2010 №1132);

- відсутність чіткого, законодавчо закріпленого розподілу функціональних повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування різних рівнів, який базується на економічних критеріях;

- відсутність взаємозв'язку між обсягом зібраних податків і рівнем доходів місцевих бюджетів, тобто місцеві органи влади позбавлені стимулів до збільшення державних доходів і пошуку раціональної структури бюджетних видатків.